

Симптоми на културната промяна

Прието е текстът, предшествашъ същинското съдържание на една книга, да се назовава “предговор” или “предисловие”. От много време се питам кога започват тези употреби и защо са се наложили така трайно в българската и световната традиция. Тъй като това е изследователски въпрос, няма да се опитвам дори накратко, в справочен вид, да го проследявам. Просто не мога да не го поставя. В този ход на мисли “въвеждащи думи” (третата синонимна употреба) ми се струва по-точна и по-приемлива. Смущението тук идва от множественото число на съществителното “дума”, което би могло да се атакува с познатото съмнение, получило популярност чрез израза “Думи, думи, думи...” и означаващо – нищо не казва този въвеждащ текст.

След всички подобни разколебавания беше естествено да се опитам да поставя заглавие на пред-същинско-съдържателния текст. И тъй като днешният ден е повече въпросителен, отколкото конкретно-информативен, ще разкажа как и защо се спрях на това заглавие. Разказът до голяма степен съвпада с представянето на сборника “Студентски изследвания III”. Номерацията е неизбежна и коректна, защото свидетелства от една страна, че става дума за поредица, която, макар и да не следва определена периодичност, е заявка за дългосрочни намерения на департамент “История на културата” да продължи тези издания, които имат образователен, научно-изследователски и, колкото и претенциозно и още повече смущаващо да звучи (с оглед

политическата непоносимост, резултат от преупотребата на това определение през близкото социалистическо минало), исторически, т. е. оставящ трайна следа в историята на департамента, смисъл.

Защо все пак “културна промяна” и къде и в какво виждам симптомите ѝ?

През последните двадесет години твърде много говорим за културна промяна. Настояваме, че тя трябва да се случи, твърдим, че се е случила, макар и да не ни харесва особено, или че изобщо не се е състояла – в последното също прозира неудовлетворението от начина на случването ѝ. Всичко това предопредели решението за провеждането и избора на тема за национална конференция, иницирана и организирана от департамент “История на културата” под заглавие “Културната промяна”, която се проведе на 11 юни 2010 г. в НБУ. Навременността и потребността от нея пролича както от разглежданите теми и повдигнатите въпроси, така още повече от дискусиата, далеч надхвърлила (с повече от два часа) определеното за нея време. Казано чрез думите на проф. Никола Георгиев, това наистина се оказа наболял проблем, който изисква форума конференция, предоставящ възможност за проблематизирането и дебатирането му. Всички други теми, извън подобни назрели за дискусия, са безсмислени – смята той. Напълно приемам това мнение. То би могло да се съотнесе и към отделните поредици, сред които е и “Студентски изследвания”, ако те не дават повод да се вгледаме, видим и оценим поне симптомите на промяна – в конкретния случай в развитието на департамента, на интересите на студентите и на техните нараснали или не способности да правят научни текстове.

Най-коректният и най-точният критерий по първия казус – развитието на департамента – е резултатността по вторите два пункта.

Промяната в интересите на студентите може да бъде проследена чрез съдържанията на двете отпечатани и предстоящото за публикуване издание на сборника.

Първият брой е озаглавен “Студентски изследвания. Античност – Средновековие – Съвременност.”¹ Вижда се, че проф. Иван Маразов, който тогава е ръководител на департамент “История на културата” и съставител (заедно с ас. Владимир Димитров) на сборника, е счел за необходимо още в заглавието да заяви широкия хронологичен обхват на изданието. В него са включени статии от назованите исторически епохи, като съотношението на темите от Античността, Средновековието, Възраждането и Съвременността е 12:8.

Второто издание, наречено вече “Студентски изследвания II”² няма придружаващо хронологично уточнение. Той също е тематично балансиран, но с лека доминанта на темите от Средновековието.

В настоящия, трети том на “Студентски изследвания”, съотношението между отделните периоди е в полза на съвременността - 5:8. Дали то се дължи на по-голямата активност при подготовката на сборника на колегите, преподаващи съвременна култура и изкуство, или на увеличения интерес към проблемите на българското културно наследство в годините на държавната ни модерност, е трудно да се каже. Промяната обаче е очевидна и можем да отбележим, радостна. По простата причина, че като цяло интересът и отношението на държавните институции и гражданските организации към презентация

---

¹ Студентски изследвания. Античност – Средновековие – Съвременност. Нов български университет, 2002.

² Студентски изследвания II. Нов български университет, 2005.

и опазване на това културно наследство е по-слаб и усилията преобладаващо се насочват към Античността и Средновековието. Подготовката на млади специалисти, които да изследват проблемите на съвременните култура и изкуство, е една от възможностите за промяна в положителна посока на тази ситуация.

Трудно, а и не особено ползотворно, е да се коментират по същество изследователските способности на студентите, подготвили статии за трите тома на сборника. Защото по-важна е инициативността и желанието на младите колеги да се възползват от възможността, която дава департамент “История на културата” в Нов български университет да заявят интереса си и започнат да трупат опит в полето на науката.

Резултатът за нас е удовлетворителен и сега очакваме с обяснимо напрежение, но и с достатъчна доза широта критичното мнение на читателите.

По решение на Департаментния съвет сборника “Студентски изследвания III” посвещаваме на проф. Иван Божилов, д. н. Не сме смутени от вече отбелязания факт, че темите от Средновековието са по-малко на брой от останалите. Защото проф. Божилов, освен че е сред най-добрите български и световни византинисти, винаги е бил отворен и е проявявал интерес към българската (в генезиса си християнска) култура от ранното Средновековие до днес. Надяваме се изненадата, която му поднасяме, да е приятна, да подсили желанието му да съдейства и в бъдеще на студенти и преподаватели от департамента, да утвърди още повече доброто му чувство (а в перспектива и спомен) за и от работата му в Нов български университет.

12 юни 2010 г.